

Fotó: Régine Blaign

Krónika

Henri Meschonnic

(1932 – 2009)

Gyászol a francia szellemi élet. 2009. április 8-án, 76 éves korában, Párizs egyik külvárosában elhunyt Henri Meschonnic francia költő, irodalmár, bibliafordító, irodalomkritikus, filozófus, esszéíró.

1932. szeptember 18-án született Párizsban. Orosz zsidó szülei 1924-ben, Besszarábiából vándoroltak ki Franciaországba a jobb megélhetés reményében. Végigszenvedték a háborút, a zsidóüldözéseket, fiuk közben klasszika-filológiai tanulmányokat végzett, majd 1960-ban fél évig részt vett az algériai háborúban. Persze nem a katonáskodás érdekelte, hanem a költészet, első verseit az *Europe* című irodalmi folyóirat közölte.

Henri Meschonnic 1963-tól 1968-ig nyelvészetet tanított a lille-i egyetemen, 1969-től 1997-ig pedig az Université de Paris VIII (Vincennes) egyetem nyelvészprofesszoraként dolgozott, ennek az egyetemnek volt címzetes egyetemi professzora egészen haláláig. 1972-ben Max Jacob-díjjal, 1986-ban Mallarmé-díjjal tüntették ki, egy évvel később a Mallarmé Akadémia tagjai közé választotta. 2006-ban Nathan Katz-életműdíjat kapott. Tucatnyi nyelvet tudott, olvasottsága végtelen, műveltsége lenyűgöző volt, a társadalomtudományokon belül szinte minden érdekelte. Egyaránt otthonosan mozgott a nyelvészet, az irodalom, az irodalomkritika, a nyelvfilozófia, a fordításelmélet, a szemiotika és számos más diszciplínában, emellett több verseskötetet is közreadott. Egy „Polart” nevű irodalmi-művészetelméleti-politikai társaságot szervezett maga köré, amelynek tagjai szinte bálványként tisztelték.

Klasszika-filológiai tanulmányai mellett érdeklődése a héber nyelv felé fordul, már a 60-as években héber nyelvből fordítja a Bibliát. Bibliafordításait *Az öt tekercs (Les cinq Rouleaux)* címmel 1970-ben adja ki a világhírű francia könyvkiadó, a Gallimard. Ebben az időben alapozódik meg a ritmus, a nyelv és a költészet iránti szenvedélyes érdeklődése. Elutasítja a próza és a vers megkülönböztetését, számára csak a *nyelv* létezik, az egységes és oszthatatlan nyelv. Talán ezért is fordította olyan nagy örömmel a Bibliát, hiszen ennek eredeti héber szövegében próza és vers szerves egységet alkot. „Kezdetben volt a ritmus – nyilatkozta egy interjúban – A ritmus, amely áthatja a nyelvet és lehetővé

teszi számára, hogy átalakítsa az életet. Ha erről megfeledkezünk, akkor nem teszünk egyebet, mint megnevezzük a dolgokat, vagyis szavakkal vonjuk be őket.”

Több mint 40 esszékötetet publikált, ezek közül több is foglalkozik a fordítás problémáival. A legismertebb talán az 1999-ben megjelent *Poétique du traduire* (*A fordítás poétikája*) és a 2007-es *Éthique et politique du traduire* (*A fordítás etikája és politikája*). Sokan nálunk is ismerik a 70-es évek elején megjelent, többkötetes *Pour la poétique* című esszesorozatát, amelyben az írás és a fordítás episztemológiai problémáit veszi elemzés alá. A Heidegger nyelvről írott könyve (*Le langage Heidegger*, 1990) a Heidegger filozófiájával foglalkozó kutatók számára alapmű. Műveit a világ sok nyelvére lefordították, egyes művei még koreai és japán nyelven is olvashatók.

E sorok írója számos írásában idézett Henri Meschonnic műveiből; úgy volt, hogy ezen a nyáron személyesen is alkalma lesz megismerkedni és konzultálni vele. A sors azonban úgy akarta, hogy erre a találkozásra ne kerülhessen sor: a leukémia megint erősebbnek bizonyult.

„*Azt kell lefordítani, amit a szavak csinálnak, és nem azt, amit mondanak*” – talán ennek az 1995-ös cikkének a címével foglalhatjuk össze a legjobban Henri Meschonnic felfogását nyelvről, ritmusról, poétikáról és fordításról. Halálával pótolhatatlan veszteség érte a francia szellemi életet, a szomorú eseményről szinte minden francia napilap és irodalmi folyóirat megemlékezett, ezek a méltatások az interneten is olvashatók. Páratlanul gazdag, szerteágazó életművének feldolgozásához azonban valószínűleg még évtizedekre lesz szükség.

Albert Sándor